

Etický kodex zaměstnanců Archeologického ústavu AV ČR, Praha, v. v. i.

Čl. 1.

Úvodní ustanovení

1. Etický kodex zaměstnanců Archeologického ústavu AV ČR, Praha, v. v. i. (dále jen ARÚ) vychází z dokumentu *Etický kodex vědecko-výzkumné činnosti Akademie věd České republiky* schváleného dne 16. 4. 2024 a z dokumentu *Kodex chování v Akademii věd ČR* schváleného dne 30. 4. 2024.
2. Etický kodex zaměstnanců ARÚ (dále jen „Etický kodex“):
 - a. navazuje na základní práva a povinnosti zaměstnanců podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, a v uzavřených pracovních smlouvách;
 - b. stanovuje standardy chování a jednání zaměstnanců a je základní etickou normou pro jejich vystupování;
 - c. upravuje obecné zásady vědecko-výzkumné práce, včetně zveřejňování poznatků a výsledků, vytváření hodnotících textů a nakládání s archeologickými nálezy a s nimi souvisejícími daty.
3. Cílem Etického kodexu je:
 - a. vymezit a podporovat žádoucí standardy chování zaměstnance ve vztahu ke spolupracovníkům a veřejnosti;
 - b. poskytnout zaměstnancům zásady ke správnému řešení konkrétních eticky exponovaných nebo komplikovaných situací;
 - c. zakotvit zásady profesionálního postupu tak, aby došlo k posílení profesní identity a odpovědnosti zaměstnanců.
4. Zásady Etického kodexu platí bez rozdílu pro všechny zaměstnance.
5. Výrazy označující osoby nebo funkce v tomto kodexu jsou užívány v genderově nepříznačném smyslu.

Čl. 2.

Zásady chování zaměstnanců

Zaměstnanec:

- a. se ve své práci vždy řídí platnými zákony České republiky, ostatními právními předpisy a postupuje v souladu s platnými směrnici ARÚ a pokyny ředitele ARÚ; při plnění pracovních úkolů jedná pouze v rozsahu působnosti organizace a v souladu s jejím účelem;
- b. se ve své práci vždy řídí pravidly slušného chování, základními mravními principy a hodnotami akademického prostředí, mezi které patří nejen čestnost, spravedlnost, odpovědnost, svědomitost, ale i objektivita, rovný přístup, svoboda bádání, důvěra a respekt k druhým;
- c. respektuje lidská práva, včetně práva na zachování lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a jména a nepřistupuje k jiným osobám diskriminačně, zejména nechová předsudky a nepodporuje stereotypy na základě pohlaví, genderu, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a

náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, věku, sexuální orientace, rodinného stavu, zdravotního postižení, nebo majetkových poměrů apod.;

- d. se chová ke svým spolupracovníkům spravedlivě, nevyžaduje od nich činnosti, které nepatří k jejich povinností, a neklade na ně požadavky nepřiměřené jejich pozici a možnostem;
- e. nedopouští se, nepodporuje ani ve svém okolí netoleruje jednání poškozující psychickou či fyzickou integritu jiných osob (zejm. šikana, sexuální obtěžování, genderově podmíněné násilí nebo jiné formy agrese);
- f. na pracovišti vytváří atmosféru spolupráce a důvěry;
- g. nezneužívá své postavení či profesní autoritu k manipulativnímu jednání, zastrašování nebo vydírání;
- h. podporuje pozitivní přístup k osobám se specifickými potřebami a vytváření vhodných podmínek pro jejich působení v ARÚ;
- i. neobhájí a nekryje chování, které je v rozporu se zásadami uvedenými v tomto kodexu, a to ani poukazováním na nutnou poslušnost či loajalitu, a neváhá oznámit takové chování příslušným autoritám, pokud jej zaznamená, a to způsobem, který je uveden ve *Statutu a jednacím řádu Etické komise*; v případě, kdy vyčerpá všechny dostupné možnosti řešení věci pomocí vnitřních mechanismů ARÚ, může informace o těchto prohřešcích zveřejnit, aniž by tím nutně porušoval loajalitu ke svému zaměstnavateli;
- j. vyžaduje od svých spolupracovníků chování, které je v souladu se základními mravními principy a zásadami uvedenými v tomto kodexu.

Čl. 3.

Zásady pracovní etiky zaměstnanců

Zaměstnanec:

- a. plní úkoly na vysoké odborné úrovni, kterou si prohlubuje průběžným studiem, za kvalitu své práce a rozvoj odborných znalostí nese osobní odpovědnost;
- b. vyřizuje pracovní záležitosti svědomitě, zodpovědně a bez zbytečných průtahů a postupuje tak, aby nikomu nevznikly zbytečné náklady;
- c. rozvíjí nezávislé, kritické myšlení a zodpovědný přístup k práci a respektuje právo na svobodné vyjádření názoru svých spolupracovníků;
- d. činí rozhodnutí a řeší záležitosti na základě jejich skutkové podstaty, objektivně, transparentně a v procesu rozhodování věnuje pozornost odborným stanoviskům, výkladům a metodice; ve shodných nebo podobných případech jedná tak, aby mezi jednotlivými postupy nevznikly rozdíly, jež není možno odůvodnit objektivními skutečnostmi;
- e. poskytuje v rámci své působnosti relevantní, srozumitelné, pravdivé a úplné informace; neuvede vědomě nikoho v omyl o jeho právech a povinnostech s tím, že by záměrně zamlčel nebo zkreslil příslušnou informaci;

- f. vynakládá veškeré úsilí, aby zajistil maximálně efektivní a ekonomické spravování a využívání lidského potenciálu, finančních zdrojů a zařízení, které mu byly svěřeny; s těmito svěřenými prostředky nakládá efektivně a hospodárně;
- g. snaží se omezovat klimatickou a ekologickou stopu své činnosti;
- h. usiluje v okruhu svých kompetencí o plnění povinností plynoucích z právních aktů, kterými je ARÚ vázán (např. grantových smluv, rozhodnutí apod.); v mezích právních předpisů respektuje koncepce, priority a cíle ARÚ;
- i. informace o činnosti ARÚ, plnění jeho funkcí, jakož i další informace určené hromadným sdělovacím prostředkům, sděluje zaměstnanec, který je k tomu určen, za spolupráce odboru ARÚ určeného ke komunikaci s hromadnými sdělovacími prostředky;
- j. v rámci své pracovní činnosti vystupuje tak, aby za každých okolností dobře a důstojně reprezentoval ARÚ;
- k. má právo usilovat o to, aby jeho pracovní a soukromý život byl v rovnováze.

Čl. 4

Zásady integrity (transparentnost, střet zájmů, protikorupční opatření apod.)

Zaměstnanec:

- a. nepřipustí, aby došlo ke střetu zájmu, vyplývajícího z jeho pracovního poměru na ARÚ a s ním související činnosti, s případnými jinými pracovními poměry a jeho soukromými zájmy a dalšími aktivitami, ani svými dalšími aktivitami neohrožuje činnosti ARÚ;
- b. se musí při plnění pracovních úkolů vyvarovat vztahů vzájemné závislosti a nepatřičného vlivu jiných osob (klientelismus, nepotismus), jež by mohly ohrozit jeho nestrannost; jakékoli korupční jednání nebo podezření na takové jednání je povinen oznámit nadřízenému zaměstnanci nebo orgánu činnému v trestním řízení, současně s povinností bezodkladně oznámit nabídnutí či získání neoprávněné výhody;
- c. nevyužívá pro svůj, příp. cizí, prospěch nebo soukromý zájem výhody vyplývající z jeho postavení, ani informace získané při výkonu zaměstnání;
- d. v případě, že by na něj byl vykonáván nátlak, aby jednal v rozporu s právními předpisy či jinak zneužil své postavení, je povinen takovou žádost odmítnout a uvědomit bez prodlení nadřízeného zaměstnance, který iniciuje další kroky;
- e. s osobními údaji a citlivými informacemi nakládá v souladu s předpisy, aby nedošlo k jejich úniku; je povinen zachovat mlčenlivost o údajích a důvěrných informacích získaných při práci, pokud tím neplní právní či zaměstnavatelskou povinnost; mlčenlivost se nevztahuje na podezření z korupce nebo jiné protiprávní činnosti.

Čl. 5.

Zásady vědecko-výzkumné práce

Zaměstnanec:

- a. považuje vědu a výzkum za integrální součást kultury a základ inovací a hájí je proti jejich možnému zpochybňování a zaměřuje svůj výzkum na rozšíření hranic vědeckého poznání a ku prospěchu společnosti;
- b. při získávání, výběru a hodnocení dat vychází z obecných zásad (Čl. 2) při respektování specifika své disciplíny; za jednání neslučitelné se zásadami etického chování ve vědě se považují zejména: podvod, podvrh, plagiátorství, falšování, zkreslování, záměrný klam a odcizení, a to v kterékoli fázi procesu vědecko-výzkumné práce od záměru až ke zveřejnění výsledků;
- c. usiluje o zlepšení svých odborných schopností, zachovává kritický postoj k vlastním poznatkům a výsledkům i k výsledkům svých spolupracovníků a je přístupný diskusi a věcným argumentům;
- d. v pozici vedoucího/seniorního pracovníka podporuje kvalifikační růst podřízených výzkumných pracovníků, jejich badatelskou a publikační aktivitu a mezinárodní kontakty, uvádí je mezi autory publikace, pokud k jejímu vzniku tvořivě přispěli; buduje s nimi konstruktivní a pozitivní vztahy, aby vytvořil podmínky pro efektivní předávání znalostí;
- e. provádí výzkum tak, aby neohrozil společnost, životní prostředí či kulturní hodnoty a odmítá užívání nevědeckých přístupů a politicky či společensky předsudečných (např. rasistických, náboženských, nacionalistických apod.) hledisek ve vědě;
- f. odpovídá za přesnost a objektivitu jím prováděného nebo bezprostředně koordinovaného výzkumu a uvědomuje si meze použitých metod zkoumání, zároveň odpovídá za úplnost a ověřitelnost publikovaných výsledků a jejich nezkreslenou vlastní interpretaci;
- g. věnuje se prováděnému výzkumu s plným pracovním i osobním nasazením odpovídajícím velikosti jeho pracovního úvazku; úhrn jeho smluvních pracovních úvazků zpravidla nepřekročí 1,5 násobek pracovního úvazku;
- h. odpovídá za nakládání s prostředky na výzkum v souladu s principy účelnosti, hospodárnosti a efektivnosti;
- i. vystupuje proti neetickému a nevhodnému užití vědeckých poznatků;
- j. obhájí svobodu vědeckého myšlení, vyjadřování, výměny názorů a informací a dodržuje principy nestrannosti a nezávislosti na ideologických a politických tlacích a na zájmech nátlakových skupin;
- k. neduplikuje výzkum provedený jinde, pokud není potřebný k ověření, doplnění či porovnání výsledků;
- l. nakládá se všemi získanými výzkumnými daty v souladu s relevantními dokumenty, např. smlouvou o poskytnutí účelové podpory, rozhodnutím, data management plánem instituce, nebo data management plánem projektu;
- m. neznevažuje vědecké postupy ostatních a respektuje jiný vědecký názor i pluralitu vědních disciplín;

- n. respektuje duševní vlastnictví, nepřevádí ho mimo ARÚ, nezpřístupňuje ho třetím osobám, ani ho nijak neznehodnocuje;
- o. při vědecko-výzkumné práci a souvisejících činnostech využívá nástroje umělé inteligence (AI) v souladu s tímto kodexem a s doporučeními Evropské komise publikovanými v dokumentu „Living guidelines on the responsible use of generative AI in research“.

Čl. 6.

Zásady zveřejňování poznatků a výsledků

Zaměstnanec:

- a. má být uveden jmenovitě jako autor nebo spoluautor publikace, pokud tvůrčím způsobem přispěje k jejímu vzniku, např. k návrhu studií, jejich provedení, k analýze, interpretaci, teoretickému zpracování či modelování dat nebo k sepsání publikace, pořadí autorů se stanoví po vzájemné domluvě; vedoucí pozice na pracovišti automaticky nezakládá právo na spoluautorství;
- b. jako editor nebo hlavní autor společných publikací dbá na práva spoluautorů (např. nemění bez jejich vědomí text nebo pořadí autorů; učiní vše potřebné pro to, aby společná publikace vyšla bez zbytečných odkladů; uvědomí autory dílčích studií, nebude-li jejich text do publikace zařazen; informuje spoluautory o možných způsobech společné publikace);
- c. zasazuje svůj výzkum do kontextu aktuálního stavu poznání daného tématu a odkazuje na předchozí zveřejněné práce; při citaci nálezů, poznatků a dat jiných autorů uvádí vždy odkaz na příslušný zdroj;
- d. cituje i podstatné práce, které nejsou v souladu s jeho vlastními výsledky a závěry;
- e. nezískává citace vlastních prací cestou účelového spojení několika autorů kvůli vzájemným citacím svých prací;
- f. objeví-li ve svých publikovaných údajích významnou chybu, nebo je-li na chybu upozorněn, podnikne odpovídající kroky, např. dá vytisknout opravu (erratum, případně errata) nebo jinou formu nápravy, popř. publikaci stáhne;
- g. publikuje s cílem předat výsledky a poznatky odborné veřejnosti, ne pouze za účelem vykazání prací jako vědeckých výstupů a nedělí zbytečně výsledky a poznatky do více publikací, aby si uměle zvýšil počet prací;
- h. nevyužívá eticky pochybných publikačních platforem a jejich důvěryhodnost si ověřuje v relevantních zdrojích;
- i. zajistí digitální přístup k původním datům, které byla při výzkumu získána a použita v publikaci, a to formou Supplementary Information a umístěním do vhodného veřejného repozitáře;
- j. je si vědom skutečnosti, že afiliace pracoviště může být použita pouze pro publikace, které byly alespoň částečně vypracovány v rámci vědeckého působení na daném pracovišti (v ostatních případech lze pracoviště uvést jako „present address“ u autora, který je v současnosti zaměstnancem pracoviště, ale výsledky získal v jiné instituci).

Čl. 7.

Zásady pro posuzovatelskou, hodnotící, oponentskou a expertní činnost

Zaměstnanec:

- a. provádí jemu zadanou posuzovatelskou nebo jinou hodnotící činnost osobně;
- b. chrání duševní vlastnictví autorů posuzovaných rukopisů, návrhů projektů a zpráv; nepoužívá údaje obsažené v hodnocených podkladech k jinému účelu než k vypracování odborného posudku a neposkytuje je třetí osobě;
- c. neprodukuje záměrně hodnocení posuzované práce, aby dosáhl vlastních výhod či výhod pro třetí osobu;
- d. odmítne vypracovat odborné stanovisko, jehož závěry by mohly být ovlivněny jeho osobním zájmem, nebo na tuto skutečnost předem jasně upozorní; vyvaruje se i dalších vědomých střetů zájmu (za které je např. možné považovat uzavřený pracovní poměr u stejného zaměstnavatele);
- e. vyhotovuje expertní stanoviska zodpovědně a pouze ze svého oboru či specializace, zároveň nepodléhá případným vnějším tlakům, které by mohly ovlivnit vyznění tohoto stanoviska;
- f. při hodnotitelských a oponentních řízeních vychází z objektivních kritérií, dodržuje pravidla zadavatele a vyžaduje totéž od ostatních účastníků jednání.

Čl. 8.

Zásady pro nakládání s archeologickými nálezy a souvisejícími daty

Zaměstnanec:

- a. vždy nakládá s movitými i nemovitými archeologickými nálezy a s nimi souvisejícími ekofakty, s primární dokumentací a souvisejícími daty v souladu s platnou legislativou České republiky, zejména se zákonem č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, a zároveň netoleruje porušování platné legislativy ani ve svém okolí;
- b. s movitými i nemovitými archeologickými nálezy, s nimi souvisejícími ekofakty, s primární dokumentací a souvisejícími daty zachází v souladu s aktuálními oborovými standardy, platnými směrnici ARÚ a příkazy ředitele ARÚ a podle svého nejlepšího vědomí a schopností;
- c. s nalezenými lidskými ostatky musí zacházet důstojně a v souladu s relevantními body zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví, zejm. § 4, odst. 1;
- d. odběr vzorků, který je nutné provést mikroinvazivním nebo destruktivním způsobem, provádí účelně, s rozmyslem a vede k tomu náležitou dokumentaci;
- e. z každého destruktivně provedeného výzkumu podá v závislosti na rozsahu a formě provedených prací Zprávu o archeologické akci (ZAA) nebo Nálezovou zprávu (NZ) a zajistí uchování veškeré související primární dokumentace a dat v souladu s platnými směrnici ARÚ.

Čl 9.

Závěrečná ustanovení

- a. Tento *Etický kodex* navazuje na základní práva a povinnosti zaměstnanců stanovené v zákoně č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, řízených dokumentů ARÚ a na pracovní smlouvy zaměstnanců.
- b. Porušování Etického kodexu bude posuzováno jako porušení povinností vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k pracovněprávnímu vztahu zaměstnance a budou z něho vyvozeny odpovídající důsledky.
- c. Jednání, které je v rozporu s Etickým kodexem, posuzuje Etická komise ARÚ na základě podaného Podnětu.
- d. Způsob podání Podnětu, složení a průběh jednání Etické komise ARÚ upravuje Statut a jednací řád Etické komise ARÚ.
- e. Etický kodex připravuje a aktualizuje Etická komise ARÚ.
- f. Tento Etický kodex vydává ředitel ARÚ a nabývá účinnosti dnem jeho podpisu.

K vypracování Etického kodexu zaměstnanců ARÚ byly využity následující materiály:

Etický kodex vědecko-výzkumné činnosti v Akademii věd České republiky ze dne 16. 4. 2024 se všemi dalšími příslušnými dokumenty.

Kodex chování v Akademii věd ČR, schválený 30. 4. 2024 s účinností dne 1. 7. 2024.

Evropská komise, *Evropská charta pro výzkumné pracovníky: 20 principů*, Úřední věstník C 1640, 2023, dostupné z <http://data.europa.eu/eli/C/2023/1640/oj>

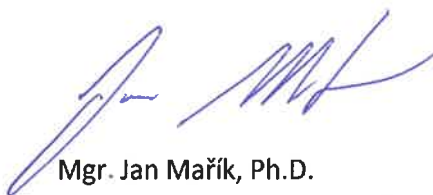
Evropská komise, *Living guidelines on the responsible use of generative AI in research*, přístup 11.09.2025, dostupné z https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/2b6cf7e5-36ac-41cb-aab5-0d32050143dc_en

Etický kodex Univerzity Karlovy ze dne 14. 12. 2018

Listina základních práv a svobod České republiky, ze dne 16. 12. 1992

Coltofean-Arizancu, L. – Gaydarska, B. – Matić, U. (eds.) 2021: Gender stereotypes in Archaeology. Sidestone Press, Leiden.

Dne: 14. 10. 2025

Mgr. Jan Mařík, Ph.D.

ředitel

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.
Letenská 4, 118 00 Praha 1
IČO: 67985912 DIČ: CZ67985912